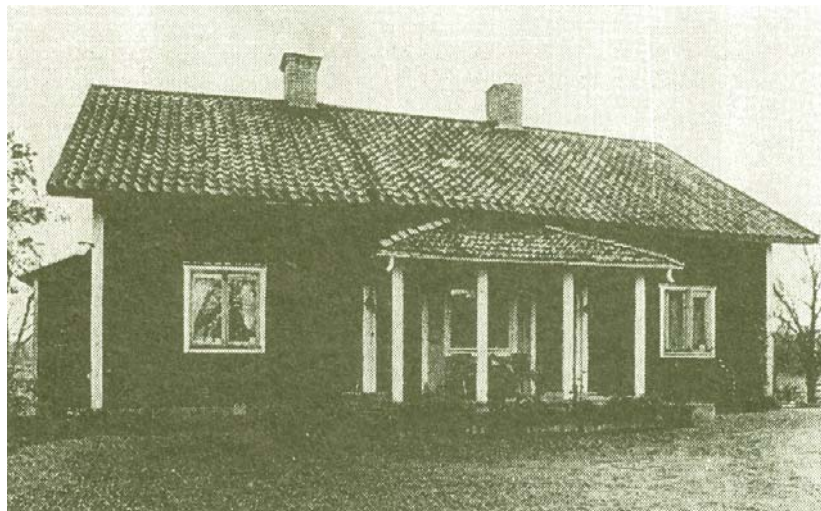

Bebyggelse med medeltida anor på landsbygden i KAK

Blåsenberg i Munktorp

Lantbrukaren Bror Gustafsson förvärvade 1939 Blåsenberg 1:1 (112 mantal), Tolv år senare bildades den nya fastigheten Blåsenberg 2:1 (1 1/2 mantal skatte) genom sammanläggning av ett mantal Västhamra 1:1 och 2:1 med Blåsenberg 1:1. 1969 köptes Blåsenberg 2:1 av sonen Carl-Erik Gustafsson och dennes maka Gun. Ovanstående bild visar den betydligt mer än hundraåriga mangårdsbyggnaden, som i senare tid moderniserats. (Foto: Helene Bernert Bäragslagsbladet.)

På i det närmaste 20-metersnivån – 4,5 kilometer sydöst om Munktorps kyrka – ligger Blåsenberg i nord kanten av ett lågt bergsparti, från vars högsta plan sikt finns söder och sydöst ut mot Mälaren över ett till stor del låglänt markområde. Några senforntida gravmarkeringar är tills vidare noterade som osäkra. Ortnamnet Blåsenberg, som säkerligen uppkommit under medeltidens senare del, kan måhända tänkas hänсыfta på en härstädes förmodad utövning av primitiv järnframställning ("hedningabläster"). Möjligen kan förleden i ortnamnet utgöra den folkliga formen "Blås" av mansnamnet Blasius.

Vid Vasatidens början hade både Blåsenberg och det norr därom belägna Västhamra frälse karaktär. Därför kan de inte återfinnas i 1539 års jordebok. Däremot i de äldsta frälseiängderna för Västmanland, upprättade 1554 och 1562. Då ägdes Blåsenberg och Västhamra av häradshövdingen Lars Mattsson Kafle till Hallarne (Västergötland). Arvingarna efter hans sonson, Lars Nilsson Kafle, avyttrade efter 1646 Blåsenberg till fru Anna Skytte, intressent i Ståholms säteri samt då änka efter amiralen och landshövdingen Göran Gyllenstierna. 1676 överlät hon Blåsenberg och en gård i Södermanland till kronan mot två hemman i Narla (väster om Ståholm).

Kronohemmanet Blåsenberg (6 öresland och 1/2 mantal), ibland utnyttjat som förmånsboställe, brukades ett århundrade framöver av landbönder (arrendatorer) innan det överfördes till skatte. Beklagligt nog kom Blåsenberg från 1844 fram till 1939 att ägas av 16 olika personer. Ibland kom ägobytena tätt, till stor nackdel för underhåll, skötsel och brukning

Hemmansägaren Johan Eric F~rsman bodde 1844- 1856 på Blåsenberg. Han hade 1809-1810 som lantvärnsman tjänstgjort på den svenska skärgårdsflottan, som då bl a utförde uppdrag i Bottenviken. Svärsonen, skepparen Per Johan Hagman, sålde Blåsenberg efter endast några års ägotid till Per Larsson! Sörsylta, men bodde kvar på Blåsenberg med familjen till 1864-1865.

Våren 1863 flyttade den dövstumme artisten Rudolf David Bruce och hans hustru till Blåsenberg. Möjligen har fru Bruce stått i visst släktskapsförhållande till den tidigare fastighetsägaren. I en stuga startade Bruce 1865-1866 en dövstumsskolan, åt eftervärlden känd som "Tysta skolan" i Blåsenberg.

Undervisningsverksamheten väckte dåtida stor uppskattning. På eftersommaren 1870 avled fru Bruce och på höstkanten efterföljande år flyttade Bruce "Tysta skolan" till lägenheten Malmabergstorp vid Strömsholm, vilket som tack för ekonomiskt stöd samt Sveriges drottning till heder och ära, omdöptes till Sofielund.

Särskolan därstädes övertogs 1890 av Västmanlands läns landsting, omdisponerades och vidareutvecklades efterhand till en värdinstitution.

För Blåsenbergs vidkommande aktuella lantmåteriförrättningar företogs: Arealsuppmätning 1694, storskifte 1779-1780, rågångsutstakningar 1802 och 1811, ägobyten med Sörhamra 1865 och 1872 samt hägnadsindelningar 1843 och 1874.

Värdefulla upplysningar lämnade av lantbrukaren: Bror Gustafsson, Blåsenberg.

OSKAR BJÖRNÄNGER

Artikel ur Bäragslagsbladet den 17 mars 1987 av Oskar Björnånger.
I en stuga av denna typ inledde Bruce verksamheten med
"Tysta skolan" i Blåsenberg.